

Balatonyi Judit

A külföldi munkavállalás gyimesi értelmezései: problémák és a lehetséges megoldások a mindennapi és nyilvános diskurzusok szintjén

5 éve, nem tudom, kérdeztek egy kulturális esemény kapcsán, hogy és nálatok Gyimesben is ugyanez a probléma, mint Kárpát-medencében? A fiatalok elvándorolnak? Néztam, hova vándorolnak? Megállította a mikrofont. Elmagyarázta megint ezt a kérdést. Hogy hát arról van szó, hogy a fiatalok szedik magukat és elmennek külföldre. Mondom, én hallottam a moldvaiaktól, hogy mennek, s úgy a román részről, de több nem. Most ez tényleg aktuális lett. [...] de sok diákjaink vannak, akik tényleg itt végeznek a 12 osztállyal most, körülbelül több mint a fele, tehát a háromnegyed része azt mondták, kérdeztem mi lesz, hogyan lesz tovább. Olyan is van, hogy nem érettségizik, mert már megvan a munkahelye, alig várta, hogy megkapja azt a papírt, hogy ő elvégezte a 12 osztályt. A Facebookon már láttam a képét, hogy szedi a spárgát valahol.

E fenti szavakkal idézte fel még 2016-ban a Marosvásárhelyi Rádióknak adott interjút egy gyimesfelsőlóki tanár. A beszélgetésből is kitűnik, 2010 előtt más romániai, erdélyi településekkel, például a Pulay Gergő és Bondár Anita által vizsgált Székkel (vö: Bondár 2005, Pulay 2005, Hesz 2012: 32) összevetve, ahol a gazdasági migráció hol kisebb, hol nagyobb mértékben már évszázadok óta részese volt a helyi társadalmi-gazdasági folyamatoknak (Péter 2011), Gyimesben mindez nem volt igazán meghatározó. Az elmúlt években azonban robbanásszerűen megnőtt a külföldi munkára jelentkezők száma. A gazdasági migráció Gyimesben is totális társadalmi tényné vált. A helyi társadalom valamennyi rétegét érinti: középkorúak, s többségében a még nem házas fiatalok, férfiak és kisebb arányban nők indulnak szerencsét próbálni, pénzt keresni a nagyvilágba, elsősorban Németországba, Angliába, észak-európai országokba (Norvégiába, Dániába), Olaszországba, s egyre ritkábban Magyarországra. Míg Dániában és Norvégiában elsősorban a gyimesközéplókiak, addig Svájcban csak a gyimesfelsőlókiak dolgoznak, valamint Magyarországon nem dolgoznak gyimesbükkiek. A külföldi munkavállalók nagy része fizikai szakmunkát végez, ezt követi az agrárszektorban elhelyezkedők aránya, illetve az irodai alkalmazottak és az önálló vállalkozók – ők töltik a legtöbb időt, évi 7 hónapnál is többet

külföldön (lásd Bodor 2017: 37). Gyimesben egyébként a kortárs székelyföldi gyakorlatokhoz hasonlóan a külföldi munkavállalás oka elsősorban a helyi munkahelyek hiánya, a tőkeszerzés, a tudásszerzés és a továbbtanulás vágya (a pénz nagy részét a kint dolgozók hazaküldik, illetve otthon költik el). Itt is döntően társadalmi hálózatokon keresztül szerveződik a gazdasági migráció, ez magyarázza a korábban említett célország-preferenciákat is; és ezt hangsúlyozzák a nemzetközi migrációkutatás viszonylatában az újabb pluralista hálózatelméleti munkák szerzői, így például Douglas Massey, Dumitru Sandu és John Salt is (lásd Salt 2001; Massey et al. 2001, 2003; Sandu 2007). Míg az idősebbek és a középkorúak inkább a családi kapcsolatok által létrehozott hálózatokat, a fiatalok a baráti kapcsolatokat kedvelik.

Úgy látom továbbá, hogy a gyimesi migrációs kultúrát, illetve annak helyi vonásait (a fentebb tárgyalt Székelyföldre és alapvetően Romániára is érvényes regionális, illetve globálisabb strukturális faktorok mellett) jelentősen meghatározzák a kivándorlással, és külföldi munkavállalással kapcsolatos helyi diskurzusok is, illetve általuk a helyi ágensek. A pletyka és a különféle nyilvános hírek szerepét, „erejét” egyébként már Durst Judit is kiemelte egy közelmúltban elhangzott konferencia-előadásában, amikor is a magyarországi romák kanadai migrációval kapcsolatos döntéseit vizsgálta.¹ Előadásomban arra vállalkozom, hogy felvázoljam, melyek is azok a külföldi munkavállalással kapcsolatos helyi diskurzusok, amelyek uralják a gyimesi közbeszédet. Bemutatom, hogyan vélekednek az elvándorlás és a külföldi munkavállalás kérdéséről a helyi társadalom mikro- és mezoszintjein, és azt is számba veszem, hogy mindezek a diskurzusok, hogyan is hatnak a helyi migrációs folyamatokra, illetve magára a helyi társadalomra. Úgy látom ugyanis, hogy a jelenleg helyi értelmezései hasonló nagyságrendű folyamatokat indítottak el Gyimesben, mint amelyeket a térségbe irányuló turizmus váltott ki az 1990-es évektől kezdve egészen napjainkig.

A külföldi munkavállalás mezoszintű értelmezéseire két példát fogok hozni. Szemléltetem majd a helyi egyház állásfoglalását. Egy gyimesfelsőloki pap 2016 és 2018 közötti prédikációit és médiának adott különféle nyilatkozatait veszem röviden górcső alá, ugyanis a lelki atya a különféle megszólalásaiba gyakran belefoglalta, beleszótta a fiatalok elvándorlásának a kérdését. A másik példa egy 2016-os gyimesközéploki, hidegségi elvándorlás, külföldi munkavállalás témájú kerekasztal-beszélgetés lesz. Arra fogok törekedni, hogy a gyimesi gazdasági migrációs gyakorlatot ne egy eleve adott, objektív aspektusokkal leírható társadalmi-gazdasági problémaként kezeljem, hanem a konstruktivista problémaszemléletet követve inkább a kérdés interpretatív és szubjektív dimenzióira irányítom a figyelmet (lásd még Holstein–Miller 1993, Best–Harris 2013). A migrációt meghatározó és értelmező helyi diskurzusok formálódásáról, gazdasági, társadalmi és kulturális összefüggéseiről lesz tehát

1 *The role of gossip and rumour publics in migration decision-making among Hungarian Roma* című előadása 2018. májusában hangzott el a MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézete által szervezett *Workshop on Gossip, Reputation, and Honesty* című konferencián.

szó. Elsőként a mindennapi, személyes beszélgetésekből kirajzolódó főbb csapásirányokról, majd a helyi tudáselit különféle elképzeléseiről beszélek.

Gazdasági migrációval kapcsolatos mindennapi diskurzusok

2011 és 2016 közötti gyimesi terepmunkáim alatt számos olyan helyzetet figyelhettem meg, amelyek valamilyen módon kapcsolatban álltak a térség egyre fokozódó gazdasági migrációs gyakorlataival. Egyre szebb és nagyobb házak készültek el és külföldi rendszámú nyugati autók jelentek meg a gyimesi utakon (1. kép); „a külföldi munkából telik rá” – suttozták a szomszédok. Újonnan kivitelezett fürdőszobákkal dicsekedtek el a boldog tulajdonosaik, és olyan leparkettázott szobákkal is, amelyeknek a költségét külföldön kereste meg a szorgalmas édesapa. Sok esetben a családi gazdaságok stabilizálásába, illetve fejlesztésébe, gyarapításába fektették be az ily módon befolyt pénzt, új mezőgazdasági gépeket vásároltak, növelték az állatállományt. Szerelmi kapcsolatok és házasságok mentek tönkre, vagy éppen teljesedtek ki, erősödtek meg azok alatt a hosszú hónapok, esetleg évek alatt, amíg a társ külföldön tartózkodott. Nyaranta mezőgazdasági idénymunkákra: spárga-, eper-, málnaszedésre; építkezésekre, és hosszabb távú gyári munkákra toboroztak külföldi cégek helyi összekötői munkaerőt, illetve a gyimesiek is hosszasan böngészték a különféle Facebook-csoportokba feltöltött vagy éppen az otthonaik kerítésére papíron felfüggesztett külföldi álláshirdetéseket. Segítettem már önéletrajzot írni egy magasabb végzettséghez kötött külföldi munkára jelentkező fiatalnak, s ültem már olyan 17-18 évesek társaságában is, akik egymás szavába vágva tervezgették izgatottan a külföldi útjukat röviddel az érettségi után. A külföldi munkavégzéssel kapcsolatos helyi ismereteikből kiindulva, elsősorban közösen, csapatosan szerettek volna útra kelni. Beszélgettem aggódó és nagyon büszke szülőkkel is. Egy alkalommal (2014 nyarán) és ez egy különösen drámai, megrázó szituáció volt, egy idős roma férfi kérte hosszasan, már-már rimánkodva, hogy segítsék kiszabadítani egy németországi eperfeldön rabszolgaként sínylődő fiát. Számos olyan lakodalomban vettem részt, ahol a vendégek közül többek külföldről tértek haza egy kis időre. Úgy próbálták ütemezni a szabadságukat, hogy a nyári lakodalmak és az egyéb ünnepek beleférjenek. Megint máskor maguk az ünnepeltek siettek haza saját lakodalmukat vagy éppen kortárs-találkozójukat otthon, a szülőfalujukban ünnepelni.

Tapasztalataim szerint tehát a migrációval kapcsolatos mindennapi beszélgetések Gyimesben alapvetően pozitív színezetűek. Egyelőre, inkább a külföldi munkavégzés előnyeit hangsúlyozzák. Mert bár sorra előkerülnek olyan külföldi munkavégzéssel kapcsolatos kudarctörténetek is, amelyek például, azt beszélnek el, hogy a magányos útra indulók az otthoni társadalmi kapcsolataikat nélkülözve az egyedül-léttől szenvednek. Arról is sokszor hallani, hogy a meggazdagodás reményében külföldre igyekvő naiv munkavállalókat, hogyan verték át, használták ki, vagy dolgoztattak rabszolgaként. Ugyanakkor azt is gyakran hangsúlyozzák, s ezért az ilyen negatív kicsengésű történetek egyben tanmeseként, jó tanácsként is szolgálnak, hogyha jó

barát, ismerős segít a külföldi álláshoz jutásban, vagy ha csoportosan, barátaiak körében kelnek útra a fiatalok, elkerülhető a kudarc, a kiégés, és az idegenben végzett munka biztonsága, és a gazdasági sikeresség garantálható. Fontos megjegyezni azt is, hogy az elvándorlással kapcsolatos mindennapi diskurzusok sokszor valamilyen formában érintik a helyi társadalom általánosabb érvényű (érték)válságának kérdését is. Erre mutatott rá a spanyolországi Alcalában élő és dolgozó románok migrációs gyakorlatait elemezve Christian Moreh is (Moreh 2014). Mindez alapvetően a generációs különbségeket, a változásokat, illetve a változások igényét is tükrözi. Tudniillik arról van szó, hogy míg az idősebbek ragaszkodnak a hagyományos értékekhez: a mezőgazdasági munkához, a nagyállattartáshoz. Mentalitásuknak, gyimesi identitásuknak része a helyben maradás, a gürcölés, a kemény munkával megteremtelt, megszerzett javak értékékként való feltüntetése, ahogy azt a Kallós Zoltán által a 1970-es években gyűjtött *Idegen földre ne siess* című gyimesi keserves szövege is hirdeti. „Ne menj messze földre lakni / Míg hazádba’ meg tudsz élni” – erre az idézetre még visszatérek. A fiatalok és középkorúak inkább más jellegű, például irodai, vagy éppen kereskedői, vállalkozói munkára vágnak, illetve jól, jobban szeretnének keresni – és a helyi lehetőségek híján vállalkoznak a külföldi munkára. S mindezt az idegenbe való *elcsángálást* valamelyest belsővé is, gyimesi identitásuk részévé is teszik. Ezt, vagyis a migrációs narratívák identitáserősítő funkcióját már Váradi Mónika is kiemelte a vajdaságiak tanulmányi célú migrációs gyakorlatait elemezve (Váradi 2013).

Mindezzel összefüggésben a helyi fejlesztések fontosságát is hangsúlyozzák, azt, hogyha több lenne helyben a lehetőség, maradnának. Gyakran előkerül a „tisztességes” munka, illetve a társadalmi bizalmatlanság kérdése is. A külföldi munka, a helyi turisztika, a vendéglátás, vagy éppen a gazdálkodás kerül ilyenkor összevetésre. Ebben a relációban jelenik meg sokszor az újjgazdagok (*újjgazdagék*) társadalmi megítélése, elítélése vagy éppen piedesztálra emelése is. Az offline diskurzusok mellett ez utóbbinak kedveznek az online színterek, így a Facebook felületén a külföldön dolgozó gyimesi felhasználók naponta osztanak meg fényképeket pompás vacsorákról, utazásokról, európai álmnyaralásokról, közös szórakozásokról, illetve a megszerzett luxuscikkekről, s ahogy azt korábban hallottuk, magáról a munkavégzésről, akár a spárgaszedésről is. Ezzel is inspirálják, motiválják a barátait, ismerőseiket az elindulásra. A helyzet tehát a mindennapi diskurzusok szintjén nem fekete vagy fehér, de egyelőre az uralkodó narratíva a külföldi migráció pozitív előjele, amely potenciális sikerrel kecsegtető gazdasági stratégiaként tűnik fel.

Gazdasági migrációval kapcsolatos nyilvános diskurzusok

Ha áttérünk a nyilvános, mezoszintű diskurzusok vizsgálatára, akkor azt láthatjuk, hogy a helyi tudáselit egyelőre elsősorban értelmezni, meghatározni próbálja a jelenséget, illetve már nagyjából kirajzolódott néhány olyan csapásirány is, amelyek mentén a döntéshozók kezelni, uralni kívánják a migráció okozta újabb helyzetet.

Arról beszélgetnek és vitáznak több fórumon is, hogy a kivándorlás, a külföldi munkavégzés egyáltalán problémát jelent-e, káros-e a helyi közösségre, a kivándorlókra, a településre nézve, s amennyiben igen, hogyan lehetne a problémát orvosolni.

Előljáróban megjegyzem, hogy mind a helyi egyház, s mind a világi, politikai-gazdasági és kulturális elit jellemzően a saját elfoglalt pozíció és a képviselt értékek felől közelítenek a témához, továbbá építenek a helyiek saját tapasztalataira (tehát a mikroszintű narratívákra), a mindenkori hazai és anyaországi uralkodó politikai diskurzusok vonatkozó motívumaira is.

Elsőként a helyi egyház, s kiemelten egy idősebb gyimesfelsőlaki plébános migrációs-narratíváiról beszélek. A gyimesfelsőlaki pap szerint a fiatalok a helyi lehetőségek híján mennek el külföldre. Megérti, érteni véli a döntésüket, ugyanakkor sajnálja azt, hogy a boldogulásuk érdekében elhagyták, elhagyják a szülőföldjüket, és nélkülözniük kell a családjukat, barátaikat, a helyi közösséget. Prédikációiban, és média-megnyilatkozásaiban gyakran idéz olyan helyi fiataloktól hallott migrációs történeteket, amelyeknek szereplői magányosak voltak külföldön. Vagy éppen, s ezt egy évek óta Németországban élő és dolgozó pár 2016-os esküvőjén hallottam, arról beszélt a prédikáció során, hogy még a külföldi papok is azért imádkoznak, hogy az ott, idegenben dolgozók egyszer hazatérhessenek, és a családjukkal lehessenek. Illetve ha ezt nem tehetik, szerinte a gyimesiek az idegenben felkeresett katolikus templomban is otthon lehetnek, hiszen az egyház, a szentmise biztosítja számukra az otthonosságot.

Egyik asszonyka elmondta, hogy elmentek egy csoporttal Németországba dolgozni. Elég nehéz a munka, de elég jól megfizetik és egy kicsi végtartaléket tudnak maguknak szerezni. De vasárnaponként valamit csináltak, mert mindig mentek a templomba, nem sokat értettek a szentmiséből, a prédikációból, de jól érezték magukat. Mert ott voltak a misén. És egyik alkalommal az a német plébános odament hozzá. Megköszönte nekik, hogy vasárnaponként látta, hogy egy csoportban ott voltak a templomban. És azt mondotta, hogy ezt a vasárnapi szentmisét, bármennyire nem értik egymást, értük végezte. Azért végezte, volt tolmács, fordított, hogy egészségesek maradjanak a nehéz munka közben, aztán tudjanak visszatérni a szeretteikhez, vigyék haza a keresetüket, és hogyha. Ezért imádkozott a szentmisében a német pap magyar testvéreiért. Vegyétek észre testvéreim, hogy a katolikus templomban mindenütt otthon vagytok. (2016)

A visszatérés gondolata szinte minden megszólalásakor előkerült – az, hogy *ha elmennek is szerencsét próbálni, a szívük mégis visszahúzza őket.* (2017) Mindezt, a visszatérést, olyan etnikus-kulturális-vallási specifikumnak tekinti, amely alapvetően pozitív színezetet ad a társadalmi-gazdasági látletként jelentkező helyi migrációs gyakorlatoknak. Szerinte mindebben kiemelt szerepe van az egyháznak: hiszen a helyi papok a vallásos ünnepek, a néphagyományok, és a népviselet felülről irányított koordinálásával próbálják megerősíteni a helyiek vallásos-kulturális identitásait (gyimesi identitásait), vagyis erősítik a gyimesiek „szívét”.

Most térjünk át röviden a 2016-os gyimesközéploki, hidegségi migráció témájú kerekasztal-beszélgetés tanulságaira. A rendezvényt egy a helyi hagyományörzés szálait is részben irányító gyimesi tanár hívta életre. Az eseménynek, amely az önmagában is beszédes, a már idézett gyimesi keserves kezdősorát, az *Idegen földre ne siess* címet viselte, egy kisebb templombúcsúra, a hidegségi Sarlós Boldogasszony búcsúra részervezt zene és táncfesztivál adott keretet, annak egy zártkörű programja volt (2. kép). A beszélgetésen Gyimesközéplok, Gyimesfelsőlók polgármesterei, megyetanácsosok, a fesztivál helyi és magyarországi szervezői, illetve jászberényi és vajdasági hagyományörző zenészek, táncosok, énekesek vettek részt. A meghívottak a saját térségükben tapasztalt kulturális változásokról, a hagyományörzés szerepéről, a helyi munkalehetőségek hiányáról beszéltek hasonló tónusokkal. Első körben egy olyan „glokális” (Meyrowitz 2005: 29–30) jelenségként interpretálták a gazdasági migrációt, amely valamely formában szinte minden európai közösséget érint, és amely, minden szórványban, diaszpórában élő közösséget, így a vajdasági és gyimesi közösségeket is a népességfogyás okán jobban, égetőbben érint.

De amíg a vajdasági és a jászvári, illetve budapesti résztvevők elsősorban negatív, megfordíthatatlan, megállíthatatlan folyamatként tekintettek a külföldi munkavállalásra, a gyimesiek állásfoglalása már nem volt ilyen egyértelmű. S bár a problémakonstrukció, a probléma meghatározása során a gyimesi küldöttek is követni próbálták azokat az elhangzott főbb állításokat – amelyek a migrációval kapcsolatos hazai, magyarországi nyilvános politikai diskurzusokhoz igazodtak, és az elnéptelenedés, kultúravesztés, értékválság témáit is érintették.

Amint belekezdtek a probléma helyi szintű tárgyalásába, a felvázolt kérdéseket Gyimes kontextusába helyezték és a saját tudásukkal és tapasztalataikkal egyeztetették (így például, helyiektől hallott migrációs történeteket idéztek fel), kissé eltávolodtak a negatív retorikától. A gyimesközéploki és gyimesfelsőloki polgármesterek, és a megyetanácsosok mellett érveltek, hogy Gyimesben nem is csökken igazán a lakosság száma, hiszen a fiatalok, ha elmennek is, előbb-vagy utóbb hazajönnek.

De azért van egy olyan remény bennem is, hogyha elmennek a fiataljaink, úgyis nagyrészt hazajönnek. Aki meg itt marad, az meg csinálja a gyereket, hogy már most jön az ötödik. (2016)

Egyébként a statisztikai adatokat áttekintve elmondható, hogy a térség természetes szaporulata csekély mértékben ugyan, de negatív irányba halad, kivéve Gyimesközéplok esetét, ahol 2006 után jelentős mértékű növekedés is észlelhető (vö: www.insse.ro). A gyimesi résztvevők egyetértettek abban is, hogy a külföldi munkavállalók a helyi társadalmi kapcsolataik erőssége miatt térnek haza:

Valaki aki otthonról olyat kapott, baráti társaságokról van szó, az biztos, hogy hazajön. ha meg nem, az is jó, aki ott marad, mert van olyan példa is, hogy egy olyan iskolát végez el, amivel itthon nem tudja kamatoztatni ezt

a tudását. De viszont olyan helyen tudja segíteni ezt a közösséget, hogy az nekünk a javunkra válik. (2016)

A visszatérés mellett, további pozitívumként említették a külföldön felhalmozott, majd itthon kamatoztatott gazdasági és társadalmi tőkepotenciált:

De láttam, hogy az itteni fiatalok között is sokat láttam, hogy megkeresik a pénzt, az autóját itt kell megmutassa, hogy milyet tudott venni. Ott nem nézi meg senki, itt érzi jól magát. [...] Mert épülnek szép házak, elég itt a faluúton végig menni, mert ezeknek a szép házaknak a nagy része ezekből a pénzekből épül.

A migrációs-folyamat mérséklésén, és a visszatérő, és itthon maradó fiatalok helyzetbe hozásáról is hosszasan gondolkodtak. Két egymással ellentétesnek tűnő, mégis több szálon összefüggő stratégia bontakozott ki: az egyik a helyi kultúra, hagyományörzés eddigi jó gyakorlatait méltatta, és a további örökségesítő törekvéseket hangsúlyozta: „tényleg a hagyomány az, annak megtartó ereje van”; „a lelket melengeti, de megélni belőle nem lehet.” A másik elgondolás, a gazdasági, turisztikai fejlesztéseket, beruházásokat sürgette: „Amúgy még munkahelyet is biztosítani. [...]” Az újabb gazdasági fejlesztések kapcsán elsősorban a hagyományos gazdálkodás korlátait, nehézségeit, és a mezőgazdasági-, hús- és tejtermékek helyi értékesítésének, s az erre épülő kisvállalatok (vágóhidak, tejfeldolgozók) létrehozásának szükségességét hangoztatták. A turisztikai fejlesztések kapcsán a helyi örökségek újabb funkcióiról is beszéltek: kiemelték, hogy azon túl, hogy azok erősítik a közösségi összetartást, mint turisztikai termékek el is adhatók, piacra vihetők. Így például szerintük a gazdasági modernizációt hátráltató hagyományos gazdálkodási technikák a turizmus, a vendéglátás kötelékeiben eladhatóvá, gazdasági-kulturális értékeké válhatnak.

Összegző gondolatok

Azt láthattuk tehát, míg a mikroszintű diskurzusok elsősorban az egyéni boldogulást támogatják, addig a helyi tudáselit a gyimesi társadalom, a helyi közösség, a helyi kultúra, a helyi települések további sorsáról gondolkodnak közösen. Ugyanakkor szeretném hangsúlyozni azt is, hogy a hivatalos narratívák, és a személyes történetek igazából nem válnak el élesen egymástól, nem párhuzamosan vannak jelen a helyi társadalomban, hanem folytonosan találkoznak, konfrontálódnak, és befolyásolják is egymást. Külön-külön, s együttesen is számos kulturális választ idéznek elő.

Láthattuk, hogy a migrációs-diskurzusok, s azok által lényegében maguk a gyimesiek befolyásolják, irányítják a külföldi munkaszervezés, tervezés különféle fázisait; értelmezik és keretezik az elutazás, az ottlét, az ideiglenes illetve a végleges visszatérések átmeneti rítusait, az integrációt és a reintegrációt; segítik az otthonosságot

kialakítását (itt is, ott is). Befolyásolják a migrációs kedvet, serkentik akár a kívándorlást, de be is húzzák-húzzatják a vészféket, amint valamiféle társadalmi-közösségi krízis, trauma jelentkezik, illetve ha az beazonosításra kerül – nagy szerepük van tehát a reziliencia, a rugalmas alkalmazkodóképesség kialakításában.

A gyimesi közösség a migráció-témájú diskurzusok segítségével tematizálja továbbá a társadalmi-kulturális változások különböző irányú folyamatait. Az elmúlt években több olyan gazdasági beruházás, fejlesztés, illetve hagyományörző tevékenység indult el Gyimesben, ahol fontos hivatkozási alap volt a migráció. A közösség összetartása, szórakoztatása végett különféle újabb táncalkalmakat, zenés esteket és ünnepeket szerveznek. Itt említem meg pl. a hamarosan beüzemelésre kerülő gyimesközéploki szövetségi tejfeldolgozót – amelynek költségeit egyrészt az *Országos Vidékfejlesztési Program* pályázata fedezi, másrészt az alaptőkéhez az önkormányzat is jelentősen hozzájárult az önkormányzati legelők után kapott állami támogatások visszaforgatásával. Pontosan két éve kezdődött a kivitelezés – a fő mottó a térség élhetőbbé tétele és az elvándorlás megállítása volt.² Hasonló okok miatt épült fel Gyimesfelsőlokon egy körülbelül ezerháromszáz méter hosszú, egész évben használható sínes bobbpálya is, amelynek ötletét Németországból hozta haza egy fiatal gyimesi beruházó.³ Elmondható tehát, hogy a különböző migrációs narratívák egyúttal hatással lehetnek a helyi modernizációs folyamatokra, ugyanakkor a modernizációval ellentétesen, illetve azzal párhuzamosan elindíthatják a hagyományörzés, örökségesítés, közösségépítés/erősítés újabb hullámain: Jan Assmann kifejezésével élve, „bekapcsolják”, „bekapcsoltatják” a helyi társadalom különféle fűtő- és hűtőberendezéseit (vö: Assmann 1999) is.

Szakirodalom

Assmann, Jan

1999 *A kulturális emlékezet. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban*. Atlantisz Könyvkiadó, Budapest.

Best, Joel – Harris, Scott R. (eds.)

2013 *Making Sense of Social Problems. New Images, New Issues*. Lynne Rienner Publishers, Boulder, CO.

Bodor Erika-Mária

2017 *Migrációs potenciál a Gyimesekben*. Szakdolgozat. Babeş–Bolyai Tudományegyetem, Földrajz Kar, Kolozsvár. (Elérhetőség: <http://hargitamegyeert.ro/hu/wp-content/uploads/2017/09/Szk.-Migr%C3%A1ci%C3%B3s-potenci%C3%A1l-a-Gyimesekben.pdf>; letöltve: 2018. okt. 14.)

2 Forrás: <https://szekelyhon.ro/aktualis/gyimeskozeploki-tejfeldolgozo-n-rovidesen-megjelennek-az-első-termekek>; letöltve: 2018. okt. 14.

3 Forrás: <https://szekelyhon.ro/aktualis/az-oroszag-leghosszabb-bobbpalyaja-epul-gyimesfelsolokon>; letöltve: 2018. okt. 14.

Bondár Anita

2005 Női migráció és változó nemi szerepek. Széki asszonyok Budapesten. In: Feischmidt Margit (szerk.): *Erdély (de) konstrukciók. Tanulmányok.* (Tabula Könyvek, 7). Néprajzi Múzeum – PTI Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék, Budapest–Pécs, 163–183.

Hesz Ágnes

2012 *Élők, holtak és adósságok.* (Kultúrák keresztútján, 16). L'Harmattan – PTE Néprajz–Kulturális Antropológia Tanszék, Budapest.

Holstein, James A. – Miller, Gale

1993 Social Constructionism and Social Problems Work. In: Uők (eds.): *Reconsidering Social Constructionism. Debates in Social Problems Theory.* Aldine de Gruyter, New York, 151–172.

Massey, Douglas S. et al.

2001 A nemzetközi migráció elméletei: éttekintés és értékelés. In: Sik Endre (szerk.): *A migráció szociológiája.* Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 17–21.

2003 *Patterns and Processes of International Migration in the 21st Century.* (Kézirat, konferencia előadás, elhangzott az *African Migration in Comparative Perspective* című konferencián, Johannesburg, június 4–7.) (Elérhetőség: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.473.925&rep=rep1&type=pdf>; letöltve: 2018. okt. 23.)

Meyrowitz, Joshua

2005 A globalitás hajnala. A hely és önazonosság új élménye a globális faluban. *Világosság XXXXVI.* (6) 29–36.

Moreh, Christian

2014 *Alcalái románok. Migráció és társadalmi differenciálódás.* L'Harmattan, Budapest.

Péter Emőke Katalin

2011 *Külföldi munkavállalás társadalmi-gazdasági jellemzői Hargita megyében.* Doktori disszertáció. Szent István Egyetem, Gazdálkodás és Szervezéstudományok Doktori Iskola, Gödöllő. (Elérhetőség: https://szie.hu/file/tti/archivum/Peter_Emoke_Katalin_ertekezes.pdf; letöltve: 2018. okt. 14.)

Pulay Gergő

2005 A vendégmunka mint életforma. Széki építőmunkások Budapesten. In: Feischmidt Margit (szerk.): *Erdély (de) konstrukciók. Tanulmányok.* (Tabula Könyvek, 7). Néprajzi Múzeum – PTI Kommunikáció- és Médiatudományi Tanszék, Budapest–Pécs, 143–161.

Salt, John

2001 A nemzetközi tendenciák és típusok összehasonlító áttekintése, 1950–1980. In: Sik Endre (szerk.): *A migráció szociológiája*. Szociális és Családügyi Minisztérium, Budapest, 59–68.

Sandu, Dimitru

2007 Community Selectivity of Temporary Emigration from Romania. *Romanian Journal of Population Studies*. (1–2) 11–45.

Váradí Mónika Mária

2013 Migrációs történetek, döntések és narratív identitás. A tanulmányi célú migrációról – másként. *Tér és Társadalom* 27. (2) 96–117.

Interpretările muncii în străinătate în regiunea Ghimeș: probleme și soluții posibile în discursurile cotidiene și cele publice

În studiul de față autoarea analizează discursurile locale referitoare la munca în străinătate, un subiect dominant în discursul public din regiunea Ghimeș. Ea nu abordează practica economică migrantă ca o problemă social-economică ab ovo, care poate fi descrisă prin aspecte obiective, ci – urmând o abordare constructivistă – mai degrabă face referire la dimensiunile ei interpretative și subiective. Ea focusează pe formarea, respectiv relațiile economice, sociale și culturale ale discursurilor locale, ce determină și totodată interpretează procesul migrației. Autoarea prezintă care este opinia localnicilor despre migrația cu scop economic, ce se vehiculează prin discursuri cotidiene și publice, dar face referire și la modul în care toate aceste discursuri afectează procesele de migrare locale, respectiv societatea locală în sine.

Local Interpretations of Economic Migration in Ghimeș: Problems and Problem-Solving Attempts in Everyday and Public Discourses

In the present paper the author analyzes the dominant local discourses on economic migration in the Ghimeș region of Romania. Instead of representing the objective social-economic aspects, she rather applies a social constructionist approach and examines the subjective and personal interpretative dimensions of the issue, focusing on how local discourses affect and interpret migration practices within the socio-economic and cultural context of the region. The author also examines how Ghimeș people perceive and talk about economic migration on the levels of the everyday and public discourses, and how these discourses affect actual migration processes and also the local society.

Képek

1. kép. Német rendszámú lakodalmos autó egy Németországban dolgozó gyimesi pár lakodalmán. (2016, Gyimesközéplek)

II. TATROSPART FESZT 2016. július 2-3
Helyszín: Csángó-Fatányéros Panzió, Hidegség, Gyimesközéplek

SZOMBAT - JÚLIUS 2.	VASÁRNAP - JÚLIUS 3.
11.00: Bánd-pataki búcsús szentmise	11.00: Ünnepi szentmise
12.00: Gyimesi hagyományos helyi termékek vására, kiállítás	13.00: Népviselet, népies ruhák - Divathemutató
13.00: Ízek vetélkedése - gasztronómiai sátrak (Budapest - Vajdaság - Felvidék - Moldva - Erdély)	14.00: A Gyimes völgye zenészeinek találkozója
17.00: „Idegen földre ne siess” - keréksztal-beszélgetés	19.00: A VÁLASZÚT TÁNCGYŰTTES (Budapest) műsora
18.00: Nemzetünk jövője a GYERMEK - gyerekprogramok - serketánc	20.00: HARGITA ÁLLAMI SZÉKELY NEPI EGYŰTTES műsora
20.00: Szabadteri búcsús bál	21.00: SZALONNA ÉS BANDÁJA koncert
	22.00: Mulatság hétfő reggelig

2. kép. II. TatrosPart Feszt meghívója. (2016)